የጉዞ ስነ ስርዐቶች

ዉዱ የሐጅ ተጓዡ ወንድሜ ሆይ! ዉዷ የሐጅ ተጓ½ እህቴ ሆይ! የጉዞ ስነ ስርዐቶችን በደንብ ታውቃላችሁን ? ካወቃችሁ ከለሳ ይሆናል ካላወቃችሁም በጥሞና እንድትማሩት በር ይከፍታልና ከዚህ ቀጥሎ ያሉትን ነገሮች በጥሞና ተከታተሉ፡፡

ከእንቅልፍህ ስትነሳ	አልሀመዱ ሊላሂ አለዚ አህያና በዕደ ማ አማተና ወኢለይሂ ኑሹር
ከቤትህ ስትወጣ	(አላሁመ ኢኒ አኡዙ ቢከ አን አዷለ አው ኡደል አው አዚለ አው ኡዘለ አው አዝሊመ አው ኡዝለም አው አጅሃለ አው ኡጅሃል አው ዩጅሃለ ዐለየ) (ቢስሚላሂ ተወከልቱ አለላህ ወላ ሃውለ ወላ ቁወተ ኢላ ቢላህ)
ከዉጭ ወደ ቤትህ ስትመለስ	ቢስሚላሂ ወለጅና ወቢስሚላሂ ኸረጅና ወዐላ ረቢና ተወከልና
ምግብ ስትበላ	ቢስሚላህ
የሚጠጡ ነገሮችን ስትጠጣ	ቢስሚላህ
ስትተኛ	ቢስሚከላሁመ አሙቱ ወአህያ
ወደ ሺንትቤት ስትገባ	አላሁመ ኢኒ አኡዙ ቢከ ሚነል ኸቢሲ ወል ኸባኢሲ
ከሺንት ቤት ስትወጣ	ጉፍራነክ
ወደ መስጂድ ስትገባ	ቢስሚላህ ወል ሐምዱ ሊላህ ወሰላቱ ወሰላሙ አላ ረሱሊላህ አላሁመ ግፊር ሊ ዙኑቢ ወፍተህሊ አብዋበ ረህመቲክ
ከመስጂድ ስትወጣ	ቢስሚላህ ወል ሐምዱ ሊላህ ወሰላቱ ወሰላሙ አላ ረሱሊላህ አላሁመ ግፊር ሊ ዙኑቢ ወፍተህሊ አብዋበ ፈድሊክ
ስትቆጣ	አዑዙ ቢላሂ ሚነ ሸይጣኒ ረጂም

ኢሰላም ለሁሉም ነገር ሙሉ ስነ ስርዐት አለው፡፡ ለምሳሌ ከዚህ በታች ያሉትን ጉዳዮችና ሥነሥርዐቶች ብንመለከት የዚህን አባባል እውነታ እናረጋግጣለን፡፡ ለምሳሌ

ከጉዞ በፊት ሊከናወኑ የሚገቡ ነገሮች

- ትክክለኛ ተውበት በማድረግ ለአላህ ፍፁም ታዛዥ መሆን
- ያስቀመጡት የሰዎች የገንዘብ አማና ካለ መመለስ
- በመሀከላቸው ያለን ቅሬታ ማስወገድ
- ከቤተሰቡ ሙሉ ዐፉታን መጠየቅ
- ስለ ሐጅና ዑምራ ጠንቅቆ ማወቅና ለዚህም የሚሆኑ መፅሐፍትን መያዝ
- የመካንና የመዲናን ክብር ጠንቅቆ መረዳት
- ያለበትንም ሆነ በሰው ላይ ያለዉን የሚገልፅ ኑዛዜን መፃፍ
- ለሐጁ ሐላል እና ንፁህ ገንዘብ መምረጥ
- ለጉዞው መልካም ጓደኞችን መምረጥ
- በቂ ስንቅ መያዝ

በጉዞ ወቅት ሊከናወኑ የሚገቡ ነገሮች

- በመልካም ስነ ስርዐት መታነፅ
- አብዛኛዉን ሰዐት ዚክር፤ዱዓ፤በማድረግ ማሳለፍ፤
- ምላስን ጆሮን አይንንና ባጠቃላይ ሙሉ ሰዉነቱን ከሆነ ካልሆነው ሁሉ መጠበቅ፤
- በሌሎች ላይ አዛ/ችግር/ ከሚያደርሱ ነገሮች ሁሉ መጠንቀቅ
- .አውሮፕላን ወይም መኪና ላይ ሲወጣ ከዚህ በታች ያለውን ዱኣ ያድርግ፤ቁርኣን እንዲህ ይላል፡፡
  - لِتَسْتَوُوا عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ (13) وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ (14)
- (በጀርባዎቻቸው ላይ እንድትደላደሉ ከዚም በእርሱ ላይ በተደላደላችሁ ጊዜ የጌታችሁን ፀጋ እንድታስታውሱ፤እንድትሉም ያ ይህንን የማንችለው ስንሆን ለእኛ የገራልን ጌታ ጥራት ተገባው፡፡ እኛ በእርግጥ ወደ ጌታችን አላህ ተመላሾች ነን እንድትሉ ነው) አዙኽሩፍ 13.14
- ፈርድ ሶላቶችን በመስጂድ በጀማዓ መሰግድ ላይ መጣጣር
- አቅሙ በፈቀደለት መጠን ሁጃጆች የማያውቁትን ማስተማር፤የተሳሳቱትን ማስተካከል፤ችግራቸዉን ማቃለል
- አብረው ከሚሄዱት ሁጃጆች መካከል አንዱን በመምረጥ አሚር ማድረግና በሱ መመራት
- ባለ አራት ረከዐ ሶላቶችን ሁለት ሁለት እያረጉ መስገድ
- በሚሰፍርበት ቦታ ሲደርስ ለዚህ ቦታ የተደነገገዉን ዱዓ ማድረግ
- ከሱብሂ ሱና እና ከዊትር ሱናዎች በስተቀር ሱናዎችን አለመስገድ

ሙስሊም፣አቡዳውድና ነሳኢ በዘገቡት ሐዲስ ነብዩ ሙሐመድ (ρ) ፈረሳቸውን ሲጋልቡ ሶስት ጊዜ አሏህ አክበር፤አሏህ አክበር፤አሏህ አክበር ካሉ በኋላ (ሱብሃነለዚ ሰኸረ ለና ሃዛ ወማ ኩናለሁ ሙቅርኒን ወኢና ኢላ ረቢና ለሙንቀሊቡን) አላሁመ ኢና ነሰአሉከ ፊሰፈሪና ሀዛ አልቢረ ወትተቅዋ ወሚነልዐመሊ ማተርዷ አላሁመ ሀዊን ዐለይና ሰፈረና ሃዛ ወጥዊ ዐና ቡዕደህ አላሁመ አንተ ሷሂቡ ፊሰፈር ወልኸሊፈቱ ፊልአህል አላሁመ ኢኒአዑዙ ቢከ ሚን ወዕሳኢ ሰፈር ወከኣበቲል መንዞር ወሱኢል ሙንቀለብ ፊልማሊ ወል አህል » ይሉ ነበር፡፡ (አላህ አክበር ማለት አላህ የታላቆች ታላቅ ነው! አላህ የታላቆች ታላቅ ነው ! አላህ የታላቆች ታላቅ ነው ማለት ነው) ይህን መጓጓዣ ያገራልን ጌታ ፍጹማዊ ነው፡፡ እኛ ይህን ለመፈፀም የምንችል አልነበርንም፡፡ የመጨረሻ መዳረሻችንም ወደ ጌታችን ነው፡፡ አላህ ሆይ! በዚህ ጉዟችን መልካም መሥራትን ከመጥፎ መከልከልን (ተቅዋ) የምትወደውን ነገር እንድንፈጽምም እንጠይቅሃለን፡፡ አላህ ሆይ ! ይህን ጉዞአችንን አመቻችልን፤በአጭር ጊዜም የምንቆርጠው አድርገን፡፡ አላህ ሆይ ! አንተ በጉዞ ላይ ጓደኛ ነህ፡፡ የቤተሰብም ምትክ ነህ፡፡ አላህ ሆይ ! እኔ ከጉዞ ጣጣ ከአመለካከት ለውጥና በንብረትና በቤተሰብ ላይ መጥፎ ነገር ደርሶ በመመለስ በአንተ እጠበቃለሁ) ከጉዞ ሲመለሱም የተጠቀሰውን ፀሎት ካነበቡ በኋላ ይህን ይበል፡፡ ኣይቡን ታኢቡን ዓቢዱን ሊረቢና ሃሚዱን፤ (ተውበት አድርገን፤አላህን እየተገዛንና ጌታችንን አመስጋኞች ሆነን ተመልሰናል)

«اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى وَمِنْ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الأَهْلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالأَهْلِ» آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ)

የሐጅ ትርጉም

- ሐጅ:-የሚለው የዐረበኛ ጥሬ ቃል ትርጉሙ የተከበረውን የአላህን ቤት መጎብኘትና የሐጅን የአምልኮ ተግባር በውስጡ ለመፈፀም ማሰብ ማለት ነው፡፡
- የሸሪዓዊ ትርጉሙ ደግሞ አስፈላጊ ቅድመ ሁኔታዎች የተሟሉለት ሰው ወደ መካ ተጉዞ የሐጅን ሥርዓተ ፀሎት አከናውኖ ለመመለስ ማሰብ ነው፡፡ ይህም ማለት ወደ መካ ተጉዞ የሐጅን ሥርዓተ ፀሎት አከናውኖ ለመመለስ አስፈላጊ ሁኔታዎች የተሟሉለት ሰው ሁሉ በሕይወት ዘመኑ ውስጥ አንድ ጊዜ ሐጅ የማድረግ ግዴታ አለበት ማለት ነው፡፡ በስለት ምክንያት ከአንድ ጊዜ በላይ መጓዝም ግዴታ ነው፡፡

የዑምራ ትርጉም :-

- ዑምራ የሚለው የጥሬ ቃል ትርጉም የተከበረውን የአላህን ቤት መጎብኘትና የዑምራን የአምልኮ ተግባር በውስጡ ለመፈፀም ማሰብ ማለት ነው፡፡

የሐጅና የዑምራ ፀሎቶች ትሩፋት በቁርኣን እና በሐዲስ

ዉድ ወንድሜ/እህቴ ከዚህ በመቀጠል ያስፈርኳቸዉን የቁርኣን አናቅፅ በጥሞና በማንበብ ያልገባችሁን አዋቂዎችን በመጠየቅ የሐጅንና የዑምራን ዋና ዐላማዎች በመረዳት ዉጤታማ ሐጅና ዑምራ እንድታደርጉ በቅድሚያ አደራ አደራ... እላለሁ፡፡ ምክንያቱም ብዙ ሐጃጆች ላ! ለበይክ ማለትም ለፍተው መና የሚሆኑ ሑጃጆች ስላሉ ነው፡፡
አንደኛ ቁርኣን በላሟ ምእራፍ 197-203 ያሉት አናቅፅ እንዲህ ይነበባሉ፡፡

ዉድ ወንድሜ/እህቴ ከዚህ በመቀጠል ያስፈርኳቸዉን የቁርኣን አናቅፅ በጥሞና በማንበብ ያልገባችሁን አዋቂዎችን በመጠየቅ የሐጅንና የዑምራን ዋና ዐላማዎች በመረዳት ዉጤታማ ሐጅና ዑምራ እንድታደርጉ በቅድሚያ አደራ አደራ... እላለሁ፡፡ ምክንያቱም ብዙ ሐጃጆች ላ! ለበይክ ማለትም ለፍተው መና የሚሆኑ ሑጃጆች ስላሉ ነው፡፡
አንደኛ ቁርኣን በላሟ ምእራፍ 197-203 ያሉት አናቅፅ እንዲህ ይነበባሉ፡፡

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللَّهُ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى وَاتَّقُونِ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ (197) لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَاذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَاكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الضَّالِّينَ (198) ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (199) فَإِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ (200) وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ (201) أُولَئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ (202) وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقَى وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ (203)

‹‹ሙስሊሞች ሆይ! ሐጅንና ዑምራን ለአላህ ብቻ ብላችሁ በትክክል ፈፅሙ፡፡ ከጀመራችሁ በኋላ ብትታገዱም ከመስዋእት የቻላችሁትን መሰዋት አለባችሁ፡፡ ሀድዩ/የመስዋት እንስሳት/ከመታረጃው ስፍራ እስኪደርስ ድረስም ራሶቻችሁን አትላጩ፡፡ ከእናንተም ውስጥ በሐጅ ላይ ሁኖ የታመመ ወይም በራስ ቅሉ ላይ ጉዳት የደረሰበት ሰው ራሱን ቢላጭ መፆም ወይም መስዋዕትን ቤዛ መስጠት አለበት፡፡ ፀጥታም ባገኛችሁ ጊዜ እስከ ሐጅ መፈፀሚያ ቀን ድረስ በዑምራ አስቀድሞ በመፈፀም የተገላገለ ሰው ከሀድይ የተጋራውን መሰዋት አለበት፡፡ ሀድይን ያላገኘም ሰው ሶስት ቀናት በሐጅ ወራት፤ሰባትንም ቀናት ደግሞ ወደ መኗሪያችሁ በተመለሳችሁ ጊዜ መፆም አለበት፡፡ እነዚህ ሙሉ አስር ቀናት ናቸው፡፡ ይህም ህግ የሚያገለግለው ቤተሰቦቹ በቅዱስ መስጊድ አቅራቢያ ላልሆኑ ሰዎች ብቻ ነው፡፡ አላህንም ፍሩ፡፡ ሐጅ የሚፈፀመው በተወሰነለት ወራት ነው፡፡ እናም በእነርሱ ውስጥ ሐጅን ለመስራት ግዴታ የገባ ሰው ሐጅ ክንውን ውስጥ እያለ ሴትን መገናኘት፤በአላህ ላይ ማመጽና ከጓደኛው ጋር ክርክር አያደርግም/አያድርግ/፡፡ የምትሰሩትን በጎ ስራ ሁሉ አላህ በትክክል ያውቀዋል፡፡ ሙስሊሞች ሆይ! ስንቅ ያዙ፡፡ ከስንቅም ሁሉ በላጩ አላህን መፍራት ነው፡፡ የአእምሮ ባለቤቶች ሆይ! እኔን ብቻ ፍሩኝ፡፡ በሐጅ ጊዜ በንግድ ስራ ከጌታችሁ ትርፍን በመፈለጋችሁ በእናንተ ላይ ምንም ኃጢአት የለባችሁም፡፡ ከአረፋት በተንቀሳቀሳችሁ ጊዜ መሸአረል ሀረም ዘንድ ስትደርሱ አላህን በብዛት አውሱ፡፡ ወደ

ቀናው የኢስላም መንገድ ስለመራችሁም ዝከሩት፡፡ ቀደም ሲል በእርግጥ ከተሳሳቶቾች ነበራችሁ፡፡ ቁረይሾች ሆይ! ከዚያም ሰዎች ከተንቀሳቀሱበት ስፍራ አብራችሁ ተንቀሳቀሱ፡፡ አላህንም ምህረት ለምኑት፡፡ አላህ በእጅጉ መሀሪና አዛኝ ነውና፡፡ የሐጅ ስራዎቻችሁን በፈፀማችሁ ጊዜ አባቶቻችሁን እንደምታወሱ ወይም ከእርሱ ይበልጥ የበረታን አላህን አውሱ፡፡ ከሰዎችም ውስጥ፡-ጌታችን ሆይ! በምድረ ዓለም መልካም እድልን ስጠን የሚል ሰው አለ፡፡ ለእርሱ በመጨረሻይቱ ዓለም ምንም ድርሻ የለውም፡፡ ከእነርሱም ውስጥ ‹ጌታችን ሆይ! በምድር ዓለም ደግን ነገር ፀጋን በመጨረሻይቱ ሀገርም ደግን ነገር ገነትን ስጠን ከእሳትም ቅጣት ጠብቀን› የሚሉ ሰዎች አሉ፡፡ እነዚያ ከሰሩት በጎ ስራ ደኅስ ያለ ድርሻ አላቸው፡፡ አላህ ምርመራው ፈጣን ነው፡፡ በተወሰኑ ቀናት ውስጥ በሚና ጠጠሮችን ስትወረውሩ አላህንም አውሱ፡፡ በሁለት ቀናት ውስጥ ከሚና ወጥቶ ለመሄድ የተቻኮለ ሰው በእርሱ ላይ ምንም ኃጢአት የለበትም፡፡ እስከ ሶስት ቀን ድረስ የቆየም ሰው እንዲሁ ምንም ኃጢአት የለበትም፡፡ ይህ ምህረት አላህን ለፈራ ሰው ሁሉ ነው፡፡ አላህንም ፍሩ፡፡ እናንተ ወደ እርሱ የምትሰበሰቡ መሆናችሁንም በትክክል እወቁ » የላሟ ምእራፍ196-203.

2ኛ ከዚህ በታች ያሉትም አናቅፅ እንዲሁ ይነበባሉ

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ (96) فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ (97)

«ለሰዎች ማምለኪያ ይሆን ዘንድ በመሬት ላይ ለመጀመሪያ ጊዜ የተሰራው ቤት ብሩክና ለዓለማት ሁሉ መመሪያ ሲሆን ያ በበካህ (በመካ) ያለው ቤት (ካዕባ) ነው፡፡ በውስጡ ግልፅ የሆኑ ተዐምራት አሉበት፡፡ የኢብራሂምም መቆሚያ የነበረው በዉስጡ አለ፡፡ ወደ እርሱ የገባ ሰው ሁሉ ሰላም ይሆናል፡፡ ለአላህ ከሰዎች መካከል ወደ እርሱ የመሄድን ጣጣ በቻለ ሰው ሁሉ ላይ ቤቱን መጎብኘት ግዴታ አለበት፡፡ በአላህ የካደ ሰው ግን እራሱን እንጂ ማንንም አይጎዳም፡፡ አላህ ከዓለማት ሁሉ የተብቃቃ ነውና »የዒምራን ቤተሰቦች96.97

3ኛ በሐጅ ምእራፍ ከ25-30 ያሉትም አናቅፅ እንደዚህ ይነበባሉ፡-

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَاكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِإِلْحَادٍ بِظُلْمٍ نُذِقْهُ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ (25) وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ (26) وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ (27) لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعِمُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ (28) ثُمَّ لْيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلْيُوفُوا نُذُورَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ (29) ذَلِكَ وَمَنْ يُعَظِّمْ حُرُمَاتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَأُحِلَّتْ لَكُمُ الْأَنْعَامُ إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ (30)

«እነዚያ በአላህ የካዱ ሰዎችን ከአላህ መንገድና ከዚያም በውስጡ ነዋሪ ለሆኑትም ሆነ ከሩቅ ለሚመጡት ሰዎች እኩል ካደረግነው ከተከበረው መስጊድ የሚከለክሉ ሁሉ በእርሱም ውስጥ ከትክክለኛ መንገድ በመዘንበል ራሱን በዳይ ሆኖ ማንኛውንም ነገር የሚያስብ ሰው ከአሳማሚ ቅጣት እናቀምሰዋለን፡፡ መልዕክተኛችን ሙሐመድ ሆይ! ለኢብራሂም የቤቱን የካዕባን ስፍራ መመለሻ ባደረግንለት ጊዜ በእኔ ምንንም አታጋራ፡፡ ቤቴንም ለሚዘይሩትና ለሚቆሙበት ለሚያጎነብሱትና በግንባራቸውም ለሚደፋት (ሩኩዕና ሱጁድ ለሚያደርጉት) ንፁህ አድርግላቸው ባልነው ጊዜ የሆነውን ለህዝቦችህ አስታውስ፡፡ ኢብራሂም ሆይ! በሰዎች መካከል የሐጅን ትእዛዝ አሰማ፡፡ እግረኞችና ከየሩቅ መንገድ በሚመጡ በከሳዋ ግመሎች ላይ እንኳን ሆነውም ይመጡልሃልና፡፡ ለእነሱ የሆነ ጥቅሞችን ያገኙ ዘንድና በእኒያ በታወቁ ቀኖችም ውስጥ ከለማዳ እንስሳዎች በሰጣቸው ሲሳይ ላይ የአላህን ስም ያወሱ ዘንድ ይመጡልሃል፡፡ ከእርሷም ብሉ፡፡ ችግረኛንም አብሉ፡፡ ከዚያም እንደ ፀጉርና ጥፍር ያሉትን ትርፍ አካላቸውንና እድፋቸውን ያስወግዱ፡፡ ስለቶቻቸውንም በትክክል ይሙሉ፡፡ በጥንታዊውም ቤት በካዕባ ዙሪያ ይዙሩ አልን፡፡ የሐጅ ሥርአት ይህ ነው፡፡ የአላህን ህግጋት የሚያከብር ሰው ሁሉ እርሱ ከጌታው ዘንድ ለእርሱ በጣም የተሻለ መልካም ነው፡፡ የቤት እንስሳትም በእናንተ ላይ እርም መሆኑ ከሚነበብላችሁ በስተቀር ለእናንተ ተፈቅዳላችኋለች፡፡ ከጣዖታትም ርክሰት ተጠንቀቁ፡፡ ሐሰትንም ቃል ራቁ፡፡ ለአላህ በእርሱ የማታጋሩ ሆናችሁ ወደ ቀጥተኞች መንገድ የተዘነበላችሁ (ታዛዦች) ሁኑ፡፡ በአላህ የሚያጋራ ሰው ሁሉ ከሰማይ እንደ ወደቀና በራሪ እንደምትነጥቀው ወይም ንፋስ በሩቅ ስፍራ እንደምትጥለው ነው፡፡ ነገሩ ይህ ነው፡፡ የአላህን ሃይማኖታዊ ምልክቶች የሚያከብር ሰው ሁሉ ድርጊቱ አላህን ከሚፈሩ ልቦች የሚፈፀም ጥንቃቄ ነው፡፡ ለእናንተ በእርሷ እስከ ተወሰነ ጊዜ ድረስ ጥቅሞች አሏችሁ፡፡ ከዚያም የማረጃ (የኡሁዱህያ) ስፍራ ከጥንታዊው ቤት አጠገብ

ነው፡፡ ከቤት እንስሳት በሰጣቸው ሲሳይ ላይ የአላህን ስም ብቻ ያወሱ ዘንድ ለህዝቦች ሁሉ ወደ አላህ መስዋት ማቅረብን ሀይማኖታዊ ሥርአቶችን ደነገግን፡፡ አምላካችሁ አንድ አምላክ ብቻ ነው፡፡ እርሱንም ብቻ ታዘዙ፡፡ ለአላህ ተዋራጆችንም በመልካም ነገር አብስራቸው፡፡ እነዚያን አላህ በተወሳ ጊዜ ልቦቻቸው የሚጨነቁትን (የሚፈሩትን) በደረሰባቸውም መከራ ላይ ታጋሾችን፤ጦዋፍንም አስተካክለው ሰጋጆችን ከሰጠናቸውም ሲሳይ የሚለግሱትን በጀነት አብስር፡፡ ግመሎችንም ለእናንተ ከአላህ ሃይማኖት ምልክቶች አደረግናቸው፤በነርሱ ለእናንተ ብዙ መልካም ጥቅሞች አሏችሁ፤በእርሷም ላይ ስታርዷት በሦስት እግሮችዋ ቆማ የተሰለፈች ሆና የአላህን ስም አውሱ፡፡ ጎኖቻቸውም በወደቁ ጊዜ ከእርሷ ብሉ፡፡ በግልፅ ለማኝንም ለልመና የሚያገዳድምንም አብሉ፡፡ ልክ እንደዚሁ ታመሰግኑ ዘንድ ለእናንተ ገራናት፡፡ አላህን ስጋዎቿም ሆኑ ደሞቿም ፈጽሞ አይደርሰውም፡፡ ለእናንተ ግን ከእናንተ የሆነው ፍራቻ ብቻ ይደርሰዋል፡፡ እንደዚሁ አላህን በመራችሁ ላይ ልታከብሩት ለእናንተ ገራት በጎ ሰሪዎችንም አብስር፡፡ አላህ ከእነዚያ በሱ ካመኑት ሰዎች ላይ የከሓዲያንን ተንኮል ይከላከልላቸዋል፡፡ አላህ ከዳተኛንና ውለታ ቢስን ሁሉ አይወድም› የሐጅ ምእራፍ 25-30.

እነዚህ ጦዋፍ የሐጅንና የመካን ታላቅነት ነው በግልፅ የሚያስተምሩት፡፡

ሐዲስንም በተመለከተ ያ ! ታላቁና እውቁ የጂብሪል ሐዲስ ብቻ በቂ ይመስለኛል፡፡ ሆኖም ብዛት ካላቸው ሐጅን ከሚመለከቱ ሐዲሶች መካከል ከዚህ በታች ያሉትን በጥሞና እንመልከት፡

1ኛ ሐዲስ አቡ ሁረይራ ከነብዩ ﷺ የዘገቡት

(الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ) **(ከዑምራ እስከ ዑምራ ድረስ ያለውን ወንጀል ያስምራል፡፡ የትክክለኛ /ተቀባይነት ያለው/ ሐጅ ደግሞ ምንዳው ጀነት ብቻ ነው) 2**

2ኛ ሐዲስ ኢብኑ መስዑድ ከነብዩ ﷺ የዘገቡት

(تابعوا بين الحج والعمرة فإنهما ينفيان الفقر والذنوب كما ينفى الكير خبث الحديد والذهب والفضة وليس للحجة المبرورة ثواب إلا الجنة) [3]

(በሐጅና በዑምራ መካከል አከታትሉ፡፡ የእሳት ወናፍ የብረትን፤የወርቅንና የብርን ቆሻሻ እንደሚያስወግድ ሁሉ ድህነትን ወንጀልን ያሰወግዳሉ፡፡ ለትክክለኛ ሐጅ ምንዳ መሆን የሚችለው ጀነት ብቻ ነው) 4

3ኛሐዲስ እናታችን ዓኢሻ (ረዲየላሁ አንሃ) ከነብዩ ﷺ የዘገቡት

عن عائشة أم المؤمنين أنها قالت لرسول الله صلى الله عليه وسلم (أرى الجهاد أفضل العمل أفلا نجاهد قال لكن أفضل الجهاد حج مبرور) [5]

(የአላህ መልዕክተኛ ሆይ ! ጂሃድ የስራዎች ሁሉ አውራ መሆኑን ተመልክቻለሁ፡፡ ታዲያ እኛ አንዋጋምን ? በማለት ሲጠይቋቸው በፍፁም የእናንተ ትልቁ ጂሃድ ትክክለኛ ሐጅ ማድረግ ነው) [6] **በሌላ ዘገባም በእነሱ ላይ ጦርነት የሌለበት ጂሃድ አለባቸው እርሱም ሐጅና ዑምራ ነው) ብለዋል፡፡**

4ኛ ሐዲስ አቡ ሁረይራ(ረዲየላሁ አንሁ) ከነብዩ ﷺ የዘገቡት

[7] ***(أفضل الأعمال إِيمَانٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثم جِهَادٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثم حَجٌّ مَبْرُورٌ)***

(የአላህ መልዕክተኛ ሆይ! ከስራው ሁሉ የበለጠው ምድን ነው ተብለው ሲጠየቁ በአላህና በመልዕክተኛው ማመን ነው ከዚያስ ተብለው ሲጠየቁ ጂሃድ ነው አሉ፡፡ ከዚያስ ተብለው ሲጠየቁ ትክክለኛ ሐጅ ማድረግ ነው)[8] ብለዋል፡፡

5ኛ ሐዲስ አቡ ሁረይራ(ረዲየላሁ አንሁ) ከነብዩ ﷺ የዘገቡት

[9] ***(من حج لله فلم يرفث ولم يفسق رجع كيوم ولدته أمه)***

---

[2] *ቡኻሪና ሙስሊም.*

[3] *አህመድ ፤ቲርሚዚ፤ ነሳኢ እና አቡ ኑዐይም፡፡*

[4] *ቲርሚዚና ኢብኑ ማጀህ.*

[5] *አቡ የዕላ.*

[6] *ቡኻሪ.*

[7] *ቡኻሪ ፤ ሙስሊምና አህመድ.*

[8] *ቡኻሪና ሙስሊም.*

[9] *ቡኻሪና አህመድ.*

(ለአላህ ብሎ ሐጅ ያደረገ ሰው ከዚያም የግብረ ስጋ ግንኙነትን ጉዳይ ያላወሳ ሌሎችንም ታላላቅ ወንጀሎችን ያልፈፀመ እናቱ እንደወለደችው ሁኖ ይመለሳል 10) ብለዋል፡፡

6ኛ ሐዲስ

11 (أما علمت أن الإسلام يهدم ما كان قبله وأن الهجرة تهدم ما كان قبلها وأن الحج يهدم ما كان قبله)

(ነብዩﷺ ለዐምር ብን ዓሲ ኢስላም ከእርሱ በፊት የነበረዉን እንደሚሰርዝ፤ስደት ከሱ በፊት የነበረዉን እንደሚሰርዝ፤ሐጅም ከሱ በፊት የነበረዉን እንደሚሰርዝ አላወክምን) ያሉት ነው፡፡ 12 ስለሆነም ትክክለኛ ሐጅ ማለት የነብዩን ﷺ የአፈፃፀም ፈለግ ተከትሎ የተደረገ ሐጅ ማለት ነው፡፡

የሐጅ ፀሎት ፋይዳዎችና ዋና ዋና አላማዎቹ

የሐጅ መንፈሳዊ፤ማህበራዊ፤ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ፋይዳዎች ብዙ ናቸው፡፡ ከብዙ በጥቂቱ ከዚህ በታች የቀረቡት ናቸው፡፡

- ትክክለኛን ሐጅ ማድረግ ከዚያ በፊት የተሠራን ወንጀልን ሙሉ በሙሉ አስምሮ ሐጅ ያደረገውን ሙዕሚን ልክ ዛሬ እንደተወለደ ህፃን ከወንጀል ነፃ ያደርገዋል፡፡
  - ሰዎች በአላህ ዘንድ እኩል መሆናቸውን ያስተምራል፤ምክንያቱም በሐጅ ወቅት ሙስሊም ነጭ ሸርጥና ነጭ ኩታ መሰል ይለብሳል፡፡ ከተለያዩ የዓለማችን ክፍሎች የመጡ ሙስሊሞች ሁሉ በአንድ ቦታ ላይ ይሰበሰባሉ፡፡ በገዥና ተገዥ፤በሀብታምና በድሃ፤በነጭና በጥቁር መካከል የሚታይ ምንም አይነት ልዩነት የለም፡፡ ሁሉም የአላህ ፍጡራንና ባሪያዎች ናቸው፡፡ አንዱ ከሌላው የሚበልጠው አላህን በመፍራትና በበጎ ስራው ብቻ ነው፡፡
  - የሁሉም ነብያት እምነት አንድ መሆኑን በግልፅ ያስገነዝባል፤
  - የሰዎች ወንድማማችነትን በገሀድ እንድናስታውስ ያደርጋል፡፡ አንዱ ከሌላው የሚበልጠው አላህን በመፍራትና በበጎ ስራው ብቻ ነው፡፡
  - ሙስሊሞች በሐጅ አማካኝነት ይተዋወቃሉ፡፡ ይተጋገዛሉ፡፡
- ከሞት ተቀስቅሰው ለምርመራ በአንድ ምደር ላይ የሚቆሙበትን ጊዜም ያስታውሳሉ፡፡ እናም ከሞት በኃላ ላለው ሕይወታቸው ስኬት በዚች ዓለም አላህን ለመታዘዝ የበለጠ ዝግጁዎች ይሆናሉ፡፡ እናም የሐጅ ጉዞን ለቻለ ሰው በሕይወት ዘመኑ አንድ ጊዜ እንዲፈፅመው ግዴታ የተደረገ የኢባዳ ክፍል እንደመሆኑ ለአንድ ሙእሚን እስከ ህይወት ፍፃሜው ድረስ የኢማን ብርታት የሚሰጠው የኢማን ስንቅ ነው ማለት ነው፡፡

የሐጅ ፀሎት ብይን

- ሐጅ፡-ቅድመ ሁኔታዎች ከተሟሉ የሐጅ ፀሎት በእድሜ ዘመን አንድ ጊዜ መፈፀም ግዴታ ነው፡፡

የሐጅ ተግባር ከታላላቅ የአምልኮ ስርዐቶች ውስጥ የሚመደብ ሲሆን ትክክለኛው ሐጅ ፈፃሚዉን ከወንጀል አፅድቶ ልክ ከእናቱ ሆድ እንደወጣ እንደሚያደርገው እና ምንዳውም ጀነት መሆኑን ረሱል(ﷺ) አውስተዋል፡፡ በተጨማሪም ሐጅ የአለም አቀፍ ኢስላማዊ አንድነት፡፡ ወንድማማችነትና እኩልነት ይፋዊ መገለጫ ነው፡፡

የዑምራና የሀጅ ወቅት

የሀጅ ኢሕራም ማድረጊያ ወቅት ሸዋል፣ ዙልቂዕዳና ዙልሂጃ ሲሆኑ ዑምራ ግን በማንኛውም ወቅት ማድረግ ይፈቀዳል።

ሐጅን ግዴታ የሚያደርጉ መስፈርቶች

እስልምና

---

[10] ቡኻሪና ሙስሊም

[11] ሙስሊም

[12] ሙስሊም

ጤነኛ

አቅመ አዳም መድረስ

ከባርነት ነፃ መሆን

የአቅም መቻል

የሐጅና ዑምራ ማዕዘናትና ግዴታ

የሐጅ ማዕዘናት አራት ናቸው፡፡

1 ኢሕራም

2 ዐረፋ መገኘት

3 ጦዋፈል ኢፋዷ

4 በሰፋና መርዋ መካከል መሮጥ

የሐጅ ግዴታዎች

1 ከሚቃት ኢሕራም ማድረግ

2 ዐረፋ ሲቆም ፀሀይ እስክትገባ መጠበቅ

3 ሙዝደሊፋ ማደር

4 አያመ ተሽሪቅን ሚና ማደር

5 ጠጠር መወርወር

6 ፀጉርን መላጨት ወይም ማሳጠር

7 የመሰናበቻ ጦዋፍ ማድረግ

የዑምራ ማዕዘናት

1 ኢሕራም

2 ጦዋፍ

3 ሰዕይ

የዑምራ ግዴታዎች

1 ከሚቃት ኢሕራም ማድረግ

2 መላጨት ወይም ማሳጠር

ኢሕራም ማድረጊያ (ሚቃት)ና ወቅቶች

የሐጅ ወቅቶች ሸዋል፣ ዙልቂዕዳና ዙልሒጃ

ዑምራ የተለየ ወቅት የለውም።

የኢሕራም ማድረጊያ ቦታዎች

የኢሕራም ማድረጊያ ቦታዎች ማለት ሐጅ ወይም ዑምራ ለማድረግ ወደ መካ የሚሄድ ሰው ንያ ወይም ሀሳብ ሳያደርግ የማይታለፍ ቦታ ማለት ሲሆን ከዓለም ዙሪያ ለሚመጡ የሐጁ ፀሎተኞች ታላቁ ነብዩ መሐመድ የት የት ቦታ ኢሕራም ማድረግ እንዳለባቸው በግል ያስቀመጧቸው ናቸው:: እነሱም:.

ስም	የአሁን ስሙ	ተጠቃሚ ህዝቦች	ርቀት በኪ.ሜ
ጁህፋህ	ራበግ	በሻምና በቱርኪያ፣ ለሞሮኮና መሰሎቹ	200
ቀርኑን መናዚል	.	ከነጅድ የአረብ ኤምሬትና የመሳሰሉት ሀገሮች	94
የለምለም		ከየመን እናከሀገራችን ኢትዮጵያና ከመሳሰሉት	54
ዙልሁለይፋ	አባር አሊይ	ከመዲና ከአካባቢዋ ለሚመጡ ከመካ	45
ዛቱ ኢርቅ		ከኢራቅ በኩል ለመሚጡ	49

6.በመካ ዉስጥ የሚኖሩ ሁሉ ለሐጅ ከየቤታቸው ነው ኢሕራም ማድረግ ያለባቸው::
7..በመካ ዉስጥ የሚኖሩ ሁሉ ለዑምራ ግን ከሐረሙ ክልል ዉጭ ወጥተው ነው ኢሕራም ማድረግ ያለባቸው::
8.ከእነዚህ ኬላዎች ዉጭ ወደ መካ የሚገቡ ሁሉ ለእነሱ ቅርብ በሆነ የኢሕራም ቦታ ሲደርሱ ያህርሙ::
9.ከኢሕራም ቦታዎች በፊት ኢሕራም ቢያደርግ ብዙም ችግር የለበትም:: ያልፈኛል ብሎ ከፈራ በተለይ አማረጭየለዉም:: ስለዚህ የሀገራችን ሑጃጆች ከኢሕራም ቦታችን ጋር መቸ ልንስተካከል ስለማናውቀው ከዚያው ከአዲስ አበባ አውሮፕላን ማረፊያ ላይ ኢሕራም እንዲያደርጉ እመክራለሁ:: ምክንያቱም ብዙ ሰዎች እንቅልፍ ስለሚጥላቸው/ ወይም አስተናጋጆች ስለሚረሱት /ወይም እነሱ ቢናገሩም ብዙ ሰው ስለማይሰማው ሳይነይቱ ጂዳ የደረሱ አጋጥመዉኛልና ነው::
10.አስቀድሞ ወደ መዲና ለመሄድና ከዙልሁለይፋ ኢሕራም ማድረግ አስቦ የኢሕራም ቦታዉን ያለፈ ሰው ምንም የለበትም::
11.ወደ መዲና እንዳይሄድ ከተከለከለም በዚያው ባለበት ቦታ ኢሕራም ያድርግና ይቀጥል:: በዚህም የተነሳ ምንም ቅጣት የለበትም::
12.ኢሕራም አድርጎ መጥቶ ጂዳ ሲደርስ ወደ መዲና እንዲሄድ የታዘዘ ሰው ኢህራሙን መፍታት የለበትም::

የሐጅ ኢሕራም ማድረጊያ ወራቶች

የሐጅ ኢሕራም ማድረጊያ ወራቶች ደግሞ ሰባ ቀኖች/ሁለት ወር ከአስር ቀናት/ገደማ ናቸው:: እነሱም ከሸዋል ወር አንደኛ ሌሊት ጀምሮ እስከ የዙል ሂጃ ወር አስረኛው ቀን ንጋት ድረስ ነው::

.በኢሕራም ወቅት ከሚታዩ ስህተቶች

ተ.ቁ	ስህተቱ	ብይኑ
1	ያለ ኢሕራም ቦታዉን ማለፍ፤	ያበላሻል

2	የኢሕራም ልብስን መልበስን ብቻ እንደ ንያ መቁጠር፤	ያበላሻል
3	ለሴቶች ልዩ የኢሕራም ልብስ እንዳለ ማሰበ፤	ቢድዓ ነው
4	ሐይድ ያለባት ሴት ያለ ኢሕራም ቦታዉን ማለፍ፤	ቢድዓ ነው
5	ኢሕራም ካደረገ ጀምሮ ቀኝ እጅን ማውጣት፤	ቢድዓ ነው

ከኢሕራም ቦታ ሳያደርግ ያለፈ ሰው ማረድ ግዴታ አለበት።

ኢሕራም ማለት ወደ አምልኮ መግባት ማለት ነው።

የሐጅ አይነቶች

ተ.ቁ	የሐጅ አይነቶች	ማብራሪያ	የነብዩ ሙሐመድ ( ) ሐጅ የትኛው አይነት ነበር ;
1	**ኢፍራድ**	**በቀጥታ ሐጅ ለማድረግ ኢሕራም ማድረግ ነው**	የዐሊሞች ልዩነት አለ:: አንዳንድ ዐሊሞች ኢፍራድ ነበር ሲሉ ሌላው ተመቱዕ ነበር ብሏል:: ሶስተኛው ደግሞ ቂራን ነበር የሚለው ነው:: እንደኔ ተቀባይነት ያለው አባባል ቂራን ነበር የሚለው ነው::
2	**ተመቱዕ**	**የዑምራን ፀሎት ለመፈፀም በማሰብ በሐጅ ወራቶች ኢሕራም ማድረግና ከሱ ተፈቶ ከሰነበተ በኋላ በዚያው አመት ሐጅን ለመፈፀም ኢሕራም ማድረግ ነው::**	
3	**ቂራን**	**ሁለቱንም ለማድረግ ወይም ዑምራን አስቦ ከገባ በኋላ ጦዋፍ ከማድረጉ በፊት ሐጅን በዚያው ውስጥ ማስገባቱ ነው::**	

ከሁሉም የሚመረጠው በተመቱዕ ሐጅ ማድረጉ ነው፡፡

ኢህራም ያደረገ ሰው የሚከለከላቸው ነገሮች

ኢሕራም ያደረገ ሰው የሚከለከላቸው ነገሮችን ከፈፀመ ሰው መካከል ፊድያ ግዴታ ያለበት አለ። ምንም የሌለበት አለ። ሶስተኛ ደግሞ ከባድ ክፍያ ያለበት ነው።

ኢሕራም ያደረገ ሰው ወንድም ይሁን ሴት የሚከለከላቸው ነገሮች 7 ናቸው።

1 ፀጉር መላጨት

2 ጥፍር መቆረጥ

3 ሽቶ መቀባት

4 ማደን

5 ኒካህ ማሰር

6 ግብረ ስጋ ግንኙነት መፍጠር

7 ወደ ግብረ ስጋ ግንኙነት የሚገፉፉ ነገሮችን መፈፀም

ለወንዶች ብቻ የተከለከሉ ደግሞ ሁለት ነገሮች ናቸው።

1 የተሰፋ ልብስ መልበስ

2 ፀጉርን መሸፈን

ለሴቶች ብቻ የተከለከሉ ነገሮችም ሁለት ናቸው።

1 ኒቃብ መልበስ

2 ጓንት ማድረግ

ይህንን በመፈፀም የሚከፈሉ ነገሮች ደግሞ 4 አይነት ናቸው።

1 ቀለል ያለ በምርጫ የሚፈፀም ፊድያ እርሱም ማረድ ወይም ስድስት ሚስኪን ማብላት ወይም ሶስት ቀን መጾም

2 የጥፋቱን ተመሳሳይ መክፈል

3 ምንም አይነት ክፍያ የለበትም ግን የተከለከለ የሆነ

4 ከባድ ቅጣት ያለበት ነው።

የመጀመሪያው ፡ ጥፍር መቆረጥ፣ ፀጉር መላጨት፣ ሽቶ መቀባት፣ ለወንዶች ራስን መሸፈንና የተሰፉ ልብሶች መልበስ እነዚህን አምስት ስራዎች ሆን ብሎም ይሁን ረስቶ የሰራ ከሶስቱ አንዱን መርጦ ያደርጋል። ማረድ ወይም ስድስት ሚስኪን ማብላት ወይም ሶስት ቀን መጾም ነው። ሶደቃውም ሀረም ላይ ላሉ ሚስኪን ነው። ጾሙ ግን የፈለገው ቦታ ማድረግ ይችላል።

ተገዶ ፣ ረስቶ ፣ ተሳስቶ ቢያደርግ ግን ምንም የለበትም።

ሁለተኛው ፡ የጥፋቱን ተመሳሳይ መከፈል አለበት የተባለው ሚዳቋ የገደለ ፍየል ፣ የሜዳ አህያ ከገደለ ከብት ማለት ነው።

ሶስተኛው ፡ ጋብቻን የፈፀመ ምንም ክፍያ የለበትም። ግን ክልክል ነው።

አራተኛው፡ ከባድ ቅጣት ያለበት ደግሞ ግብረ ስጋ ግንኙነት ያደረገ ሰው ነው። ከመጀመሪያው መፈታት በፊት ከተገናኘ ሀጁ ይበላሻል። ከሁለተኛው መፈታት በኋላ ከሆነ ደግሞ እርድ አለበት።

ግንኙነት በማድረግ ምክንያት አምስት ነገር ግዴታ ይሆኑበታል።

1 ወንጀለኛ ነው።

2 ሀጁ ይበላሻል።

3 በተበላሸው ሀጅ ላይ ይቀጥላል።

4 ቀጣይ አመት የማድረግ ግዴታ ይኖርበታል።

5 ግመል ማረድ ይኖርበታል። ዑምራ ከሆነ ደግሞ በግ።

ተጨማሪ ዝርዝር

.

1ኛ.ፀጉርን መላጨት ነው፡፡ ይህም ማለት የራስንም ሆነ በሌላ የሰዉነት አካሎች ላይ ያሉ ፀጉሮችን ያጠቃልላል፡፡
2ኛ.ጥፍርን መቁረጥ፡፡
3ኛ.ለወንዶች የተሰፋ ሙሉ ልብስ ወይም በግማሽ ወይም በትንሹ የተሰፋን መልበስ የተከለከለ ነው፡፡ ሆኖም ሸርጥ በማጣቱ ሱሪ ቢለብስ ወይም ነጠላ ጫማ አጥቶ ሙሉ ጫማ ከቁርጭምጭሚት በታች አሣጥሮ ቢለብስ ምንም የጥፋት ማካካሻ የለበትም፡፡
4ኛ. ለወንድ እራሱንም ሆነ ፊቱን መሸፈን፡፡
5ኛ.ለልብስም ሆነ ለሰውነት ሽቶ መጠቀም፡፡ ከኢሕራም በፊት የተጠቀመው ሽቶ ቅሬቱ ቢኖር ምንም ችግር የለዉም፡፡
6ኛ.አውሬን ማደን፡፡ ይህም ማለት የዱር አውሬ ሆኖ መብላቱ የተፈቀደውን ማለት ነው፡፡
7ኛ.ጋብቻን መፈፀም ሲሆን፤ይህን የጋብቻ ዉል ማድረግ ክልክል ቢሆንም ቢፈፀም ግን ምንም ማካካሻም ሆነ ከወንጀሉ መዳኛ የሚሆን እርድም የለበትም፡፡
8ኛ.ከግብረ ሥጋ ግንኙነት ውጭ በስሜት መተሻሸት ሲሆን፤የዚህም ማካካሻው አንዲት ፍየል ማረድ ወይም ሶስት ቀን መፆም ወይም ስድስት ድሆችን ማብላት ነው፡፡
የግብረ ስጋ ግንኙነት መፈፀም፤ይህ ተግባር የተፈፀመው ከመጀመሪያው መፈታት በፊት ከሆነ ሐጁ ይበላሻል፡፡ ሆኖም ሐጁን ጨርሶ በሚቀጥለው ጊዜ ቀዷ ማውጣት ይኖርበታል፡፡ ይህም የሚሆነው

ለመካ ድሆች የሚከፋፈል አንድ ግመል ከማረድ ጋር ነው፡፡ ከመጀመሪያው መፈታት በኋላ ከሆነ ግን ሐጁ አይበላሽም፡፡ አንድ ግመል ግን ማረድ አለበት፡፡
በዑምራ ፀሎት ላይ እያለ የግብረ ስጋ ግንኙነት ቢፈፅም ዑምራው ይበላሻል፡፡ እናም አንዲት ፍየል ማረድ አለበት፡፡ ዑምራዉንም በሌላ ጊዜ ቀዷ ማውጣት አለበት፡፡
ከግብረ.ስጋ ግንኙነት ውጭ በሆነ ነገር ሐጅ ወይም ዑምራ አይበላሽም፡፡ ሴት ልጅ በዚህ ሁሉ ልክ እንደ ወንድ ናት፡፡ ሆኖም የተሰፋ ልብስ መልበስ ትችላለች፡፡ ጓንትና የአይን እርግብ ወይም ኒቃብን መልበስ ግን አትችልም፡፡

በሐጅ ላይ እያለን የምንፈፅማቸው ስህተቶች ማካካሻን በተመለከተ ከዚህ በታች ያሉትን ተመልከቱ፡፡

1.አዛ በመሆን ፀጉሩን በመላጨት፤ሽቶ በመቀባት፤በልብስ አለባበስ ላይ ለሚከሰቱት ስህተቶች ማካካሻው ፊድያ መክፈል ነው፡፡ እርሱም ሶስት ቀን መፆም ወይም ለስድስት ድሆች ግማሽ ቁና ገብስ፤ስንዴ መስጠት ወይም አንዲት በግ/ፍየል/ ማረድ ነው፡፡

وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحِلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشَرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ (196)

‹ሐጂንና ዑምራን ለአላህ ሙሉ፡፡ መብት ብትታጉዱም ከሀድይ ከመስዋእት የቻላችሁትን መሰዋት አለባችሁ፡፡ ሀድዩ አስፈራው እስኪደርስ ድረስ ራሶቻችሁን አትላጩ፡፡ ከእናንተም ውስጥ የታመመ ወይም በራስ ቅሉ ላይ ጉዳት የደረሰበት ሰው ቢላጭ ከፆም ወይም ከመስዋዕት ቤዛ አለበት ፀጥታም ባገናችሁ ጊዜ እስከ ሐጅ መፈፀሚያ ቀን ድረስ በዑምራ አስቀድሞ በመፈፀም የተገላገለ ሰው ከሀድይ የተጋራውን መሰዋት አለበት፡፡ ያላገኘም ሰው ሶስቱን ቀናት በሐጅ ወራት ሰባትንም በተመለሳችሁ ጊዜ መፆም አለበት፡፡ ይህ ሙሉ አስር ቀናት ናት፡፡ ይህም ህግ ቤተሰቦቹ ከቅዱስ መስጊድ አቅራቢያ ላልሆኑ ነው፤አላህንም ፍሩ አላህም ቅጣቱ ብርቱ መሆኑን እወቁ››(የላሟ ምእራፍ 196)

ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (199)

«ከዚያም ቁረይሾች ሆይ! ሰዎች ከተንቀሳቀሱበት ስፍራ ተንቀሳቀሱ አላህንም ምህረት ለምኑ፡፡ አላህ በእጅጉ መሀሪና አዛኝ ነውና» (የላሟ ምእራፍ 199)

لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعِمُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ (28) ثُمَّ لْيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلْيُوفُوا نُذُورَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ (29)

«ከዚያም እንደ ፀጉርና ጥፍር ያሉትን ትርፍ አካላቸውንና እድፋቸውን ያስወግዱ፡፡ ስለቶቻቸውንም ይምሉ፡፡ በጥንታዊውም ቤት ይዙሩ አልን»(የሐጅ ምእራፍ 29

(إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ (158)

‹የሶፋና የመርዋ ጋራዎች የአላህን ትዕዛዝ ከመፈፀሚ ጉልህ ቦታዎች ናቸው፡፡
ካዕባን በሐጅ ወይም በዑምራ ስራ የጎበኘ ሰው ሁሉ በሁለቱ ጋራዎች መካከል በመመላለሱ ኃጢአት የለበትም፡፡ መልካምንም ስራ በፈቃደኝነት የሰራ ሰው ሁሉ አላህ ይመነዳዋል፡፡ አላህ አመሰጋኝ፤አዋቂ ነውና› (የላሟ ምእራፍ 158)

አንድ ፀጉር ሁለት ፀጉር ማርገፍ ወይም አንዷት ጥፍር ሁለት ጥፍር የለበትም በያንዳንዳቸው አንድ ድሃ መስጠት ነው ያለባቸው በኢሕራም ምክንያት የተከለከለውን ነገር ረስቶ ቢፈፅም ከማውደም ጋር የተያያዘ ከሆነ ለምሳሌ አውሬን ማደን ፁጉርን መላጨት የመሰለ ጥፋት ከሆነ አውቄ እንደፈፀመው ነው የሚቆጠረው፡፡ ከማውደም ጋር ግንኙነት የሌለው ከሆነ የተሰፋን ልብስን መልበስ፤ሽቶ መቀባት ፀጉርን መሸፈን ከሆነ ምንም የለበትም፡፡

2. የግብረስጋ ግንኙነትን መፈፀም ማካካሻን በተመለከተ ከመጀመሪያ መፈታት በፊት ከሆነ ግመል ማረድ አለበት ሐጁም ይበላሻል፡፡ እንደዚሁም በማቀፍ ወይም ሰውነትን በማነካካት ወይም በመሳም አትኩሮ በመመልከት ያፈሰሰ ሰው እንዷሁ ግመል ማረድ አለበት፡፡ ግመል ባይችል አስር ቀን ሶስቱን በሐጅ ሰባቱን ወደ ቤቱ ሲመለስ መፈፀም አለበት፡፡

3.ከመጀመሪያው መፈታት በኋላ ግንኙነት ማድረግ ሐጅን በጭራሽ አያበላሽም፡፡ በግ/ፍየል/ማረድ ግን አለበት፡፡ ከዚያም በሐረሙ ክልክል በመውጣት አዲስ ኢሕራም አድርጎ ጦዋፍ ማድረግ አለበት፡፡ የውምራ ተግባርን በሶፋና በመርዋ መካከል ቢያፈርስ በግ/ፍየል/ ማረድ አለበት፡፡

ከማሳጠሩም በፊት ከተከሰተም.....

መካ መግባት የሚፈልግ ሰው የሚያሟላቸው አደቦች

1 ከላይ በኩል ገብቶ ከታች መውጣት

2 መታጠብ

3 ቀን መግባት

4 ጦዋፍ ማድረግ

5 መስጇድ ሲገባና ሲወጣ የሚባለውን ዚክር ማለት

ጦዋፍ

ጦዋፍ ማለት መዞር ማለት ነው። በካዕባ ዙሪያ መዞር አምልኮ ነው።

የጦዋፍ አደራረግ፡ ሰባት ዙር ማድረግ ግዴታ ነው። ከሐጅረል አስወድ ጀምረን እስከ ሐጅረል አስወድ ድረስ አንድ ዙር ይባላል።

መስፈርቶቹ ፡ ኒያ፣ ሀፍረተ ገላን መሸፈን፣ ዉዱእ ማድረግ፣ ማከታተል

ጦዋፉን እንዳጠናቀቅን ከመቃም ኢብራሂም ኋላ ማድረግ ሱና ነው። ካልቻለ በማንኛውም የመስጇዱ ክፍል ላይ ይሰግዳል። ጦዋፉን ስንጨርስ ሐጅረል አስወድን መሳም ሱና ነው።

የጦዋፍ አይነቶች

ተ.ቁ	የጠዋፍ አይነቶች	ማብራሪያ

1	ጦዋፍ አል.ቁዱም	/የመግቢያ ጦዋፍ/	ይህ ወዲያው እንደ ደረሰ የሚያከናዉነው ጦዋፍ ነው፡፡

2	ጦዋፍ አል ኢፉዳ	ይህ ጦዋፍ ከዐረፋ ዉሎ እና ከሙዝደሊፋ አዳር በኋላ መሆኑ ግዴታ ቢሆንም ከነህር ቀን ሌሊት ግማሽ በኋላ አንስቶ እስከ ፈለገው ቀን ማዘግየት ችግር የለውም፡፡

3	ጦዋፍ አል ወዳዕ /የመሰናበቻ ጦዋፍ	ይህ ጦዋፍ ሑጃጆች ሁሉ ሀጃቸዉን ጨርሰው መካን ሲለቁ የሚያደርጉት ነው፡፡ በሐጅም ሆነ በዑምራ ጊዜ መደረግ ያለበት ጦዋፍ ነው፡፡ በወር አበባ ደምና በወሊድ ደም ላይ ያለች ካልሆነ በስተቀር ሁሉም ሊፈፅሙት ግድ ይላል፡፡ እየቻለ ያልፈፀመው ደም አለበት፡፡

4	ትርፍ ጦዋፍ

- በሶፋና መርዋ መካከል ሰባት ዙር ሲሮጥ በሶፋ ጀምሮ መርዋ ነው የሚጨርሰው።

የሐጅ አፈፃፀም

የዙልሒጃ ስምንተኛው ቀን ፀሀይ ከወጣ በኋላ ወደ ሚና ይሄዳል። ከዝሁር እስከ ፈጅር የሚሰግደውም ሚና ነው። የሚሰግደውም አሳጥሮ ነው።

የዘጠነኛ ቀን ፈጅርን ሚና ሰግዶ ወደ ዐረፋ ይጓዛል። በዐረፋም ከዝሁር እስከ ግማሽ ሌሊት የተወሰነ ማሳለፍ ግዴታ ነው።

የዐረፋን ቀን መጾም የሁለት አመት ወንጀል ያስምራል። ሐጅ ላይ ያለ ሰው ግን አይጾምም። ዐረፋ መቆም ያመለጠው ሰው ሐጅ እንዳመለጠው ይቆጠራል።

የዐረፋ ቀን ሶላት ዝሁርና ዐስር ተሰብስበው ነው የሚሰገዱት።

ፀሀይ ከጠለቀች በኋላ ተልቢያ እያደረገ ወደ ሙዝደሊፋ ይሄዳል። ሙዝደሊፋ ያላደረ ሰው ማረድ ይኖርበታል። ሀጁ ግን አይበላሽም።

ሙዝደሊፋ ካደረ በኋላ በአስረኛው ቀን ወደ ሚና ይሄዳል። ወደ ሚና መውጣት ያለበትም ፀሃይ ከመውጣቷ በፊት ነው። ሚና ከደረሰም በኋላ ጠጠር ይወረውራል። እርዱንም ያርዳል። መላጨት ወይም ማሳጠርንም ቀጥሎ ይፈፅማል። ከቻለ ወደ ሐረም በመምጣት ጦዋፈል ኢፋዷን ያደርጋል። በዚህም የመጀመሪያው መፈታት ይገኛል። የሚወረወሩት ጠጠሮችም ሰባት ሰባት ናቸው። ይዟቸው የሚመጣውም ከሙዝደሊፋ ነው። አከታትሎ እንጂ አንድ ላይም አይወረውርም። የአስረኛው ቀን የሚወረወረው ከጠዋት እስከ መግሪብ ሲሆን በሌሎቹ ቀን ግን ከዝሁር በኋላ ነው።

በአስራ አንደኛ ቀንና አስራ ሁለተኛ ቀን ስንወረውር የመጀመሪያውን ሰባት ጠጠር ወርውረን ረጅም ዱዓ እናደርጋለን። ሁለተኛውንም ወርውረን ረጅም ዱዓ እናደርጋለን። ሶስተኛው መወርወሪያ ጋር ወርውረን ግን ዱዓ አናደርግም። ቀን ያልወረወረ በምሽት መወርወር ይችላል።

በመካ ውስጥ የሚኖር እና ከኢሕራም የተፈታ ከሆነ የዙልሒጃህ ስምንተኛው ቀን ሲሆን ካለበት ቦታ (ከቤቱ)ኢሕራም አድርጎ የዘጠነኛውን ቀን ሌሊት በሚና ለማደር አስቦ ወደ ሚና ጉዞውን ይጀምር፡፡

1. የኢሕራም ልብስ ይለብሳል፣
2. ለሐጅ ይነይታል፣ የኢሕራም ሁለት ረከአ መስገድ፤
3.ከዚያም (አላህ ሆይ!ሐጅ እፈልጋለሁና ስራውን አግራልኝ ዒባዳየንም ተቀበለኝ አንተ ሰሚና አዋቂ ነህና የሚለውን ፀሎት ያደርጋል) በመቀጠልም ፀሐይ ከወጣች በኋላ ወደ ሚና ጉዞ ማድረግ፡
ሚና ታሪካዊ ቦታ ነው፡፡
4. ዝሁርን፣አስርን፣መግሪብንና ዒሻን እዚያው መስገድ፤
5. እዚያው በማደር ሱብሂንም በሚና ክልል ላይ መስገድ ናቸው፡፡

<u>የሐጅ የሁለተኛው ቀን የሆነው የ9ኛው ቀን ተግባራት</u>

የዘጠነኛው ቀን ፀሐይ ስትወጣ ረፋዱ ላይ ወደ ዐረፋ ጉዞውን ይቀጥል፤ወደ አረፋ ምድር ሲሄድ ሊከተላቸው የሚገቡ ሱናዎችንም ከዚህ በታች ተመለልከት፡.

1. ንጋት ላይ ፀሐይ ከወጣች በኋላ ወደ አረፋ ምድር ጉዞ መጀመር፤
2. ከተቻለም ወደ ‹ነሚራህ›መስጊድ ተጉዞ ኹጥባ ማዳመጥ፤
3. የዙህርና የአስርን ጦዋፍ እዚያው አሳጥሮና በአንድ ላይ መስገድ፣
4. ከዚያም ከቀኑ ኢጋማሽ በኋላ አረፋ ወደ ሚቆምበት ስፍራ መሄድ፤
ዑርናህ የተባለው ቦታ ሲቀር ሁሉም የአረፋ ቦታዎች ለውቁፍ የተፈቀዱ ናቸው፡፡
5. ዚክርና ዱዓ ማብዛት፤

.እዚህ ላይ የሚከተሉትን ዱዓዎች ማድረግ የተመረጠ ነው፡፡ ‹ከዱዓዎች ሁሉ መልካም ዱዓ በአረፋ ቀን የተደረገ ዱዓ ነው፡፡

- (ላኢላህ ኢለሏህ ወህደሁ ላሸሪከ ለሁል ሙልኩ ወለሁል ሐምዱ ወሁወ ዐላ ኩሊ ሸይኢን ቀዲር) የሚለዉን ዱዓ ማለት ያብዛ፤ለኔና ከኔም በፊት ለነበሩት ነብያት ከተላለፈልን መልዕክቶች ሁሉ በላጩ ከአላህ ሌላ አምላክ የለም አንድ ነው ኢጋር የለውም፡፡ ንግስና የእርሱ ብቻ ነው፤ ምስጋናም የእርሱ ብቻ ነው፤እርሱ ሁሉንም ነገር ቻይ ነው የሚለው ነው› ሲሉ ተርሚዚይ በዘገቡት ሐዲስ ላይ ተናግረዋል፡፡

በሌላም ሐዲስ ነብዩ ሙሐመድ ﷺ

- ‹አላህ ሆይ! ልቦናዬ ውስጥ ብርሃን ጆሮዬም ውስጥ ዓይኔም ውስጥ ብርሃን አድርግልኝ፡፡ አላህ ሆይ! ልቤን አስፋልኝ ነገሬን ሁሉ አድርግልኝ› የሚለው ፀሎትም የተመረጠ መሆኑን ረሱል በይሐቂ በዘገቡት ሐዲስ ተናግረዋል፡፡

(رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ)

- ‹ጌታችን ሆይ! በዚህ የቅርቢቱ ዓለም መልካሙን ነገር፤በመጪውም ዓለም መልካሙን ነገር ስጠን፤ከእሳት ቅጣትም ጠብቀን› እንዲሁም፡.

« قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ ، فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ ، وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

›

- አላህ ሆይ! ራሴን በብዛት በድያለሁ ኃጢአቴን ከአንተ ሌላ የሚምር የለም ከአንተ የሆነ ምህረትን ለግሰኝ እዘንልኝም አንተ መሐሪ አዛኝ ነህና አላህ ሆይ ! ከኃጢአት ውርደት ወደ ታዛዥነት

ክብር አዝልቀኝ በሀላልህም ከሀራምህ ጠብቀኝ በችሮታህ ከአንተ ውጭ ያለን ፍጡር ከመከጀል አድነኝ መልካም ነገሮችን ሁሉ ሰብስብልኝ አላህ ሆይ ሙብቃቃትን እጠይቅሀለሁ ፍርሀትንም (ተቅዋ) ጥብቅ ሀብትንም እማፀንሀለሁ›

6. ፀሐይ እስከምትጠልቅም ድረስ አረፋ ላይ መቆየት፣

7.በዐረፋ ቆይታ ወቅት በተመስጦ ወደ አላህ ፀሎት ማድረግና መተናነስ እንዲሁም አላህን በብዛት ማውሳት፤

8. በዚሁ እለት ለነብዩ ሙሐመድ ﷺ በብዛት ሰለዋት መለመን፤

9. እንዲሁም ቁርአንን ማንበብ በተለይም ሱረቱል ሐሽርን መቅራት

10. በዱዐ ወቅት እጅን ወደ ላይ ዘርግቶ ፊትን ወደ ቂብላ ማዞር፤

11. ንፁህ መሆን (ጡሀራ መሆን) ናቸው፡፡

12.በተጨማሪም ለወንድና ለሴት አማኞች በሙሉ ፀሎት ማድረግም ይወደዳል፡፡

በዐረፋ መቆም የሐጂ ቁንጮ ዋናው ማዕዘን እንደሆነ ምንም ልዮነት የለበትም፡፡ ሆኖም ይህን ግዴታ ለመወጣት ለሴኮንድ ቢሆንም በዐረፋ ምድር ከተገኘ እንደፈፀመው ይቆጠራል፡፡ አንዳንድ ዐሊሞች ‹በአየር ቢያልፍ እንኳን ኒያው እስካለው ድረስ አረፋ እንደደረሰ ይቆጠራል› ብለዋል፡፡ ጊዜውም ቢሆን ከአረፋ ግማሽ ቀን ጀምሮ እስከ ነህር ቀን ንጋት ድረስ ነው፡፡ ከፀሀይ መጥለቅ በፊት ወደ ሙዝደሊፋ መውጣት ከባድ ችግር ነው፡፡ እናም ይህን የፈፀመ ሰው ደም ግዴታው ነው፡፡

የሙዝደሊፋ አዳር ተግባራት

ከዚያም በኋላ ወደ ሙዝደሊፋ ይመለስ በሙዝደሊፋ ቆይታ ወቅት የሚፈፀሙ የሐጅ ሥራዎች ብዙ ሲሆኑ በሙዝደሊፋ ላይ እስከ ሌሊቱ አጋማሽ እዚያው መቆየት በሁሉም ሑጃጆች ላይ ግዴታ ነው፡፡

የሐጅ የሶስተኛው ቀን የሆነው የ10ኛው ቀን ተግባራት

1.የሱብሂን ሶላት ቀደም ብሎ በሙዝደሊፋ ሰግዶ ዱዓ እያደረገ እዚያው ቆይቶ በጣም ሲነጋ ፀሐይ ከመውጣቷ በፊት በሙሐሲር ሸለቆ /ቦታ/ሲደርስ የአቅሙን ያህል ፈጠን ፈጠን እያለ ወደ ሚና መሄድ፤

2. ጀምረተል ዐቀበህ ላይ ጠጠር መወርወር፤

3.በየጠጠሩ አላሁ አክበር እያለ ሲወረውር እጆቹን ያንሳ፡፡ ጠጠሮች ቋሚውን ባይመቱም በገንዳው ውስጥ መግባት ይኖርባቸዋል፡፡

4.ጠጠር መወርወር ሲጀምር ለበይክ የሚለውን ያቋርጥና አላሁ አክበር ይበል፡፡

5.ከዚያም ስጦታውን ይረድ፡፡ እርዱንም ያርዳል። መላጨት ወይም ማሳጠርንም ቀጥሎ ይፈፅማል። ከቻለ ወደ ሐረም በመምጣት ጦዋፈል ኢፋዷን ያደርጋል። በዚህም የመጀመሪያው መፈታት ይገኛል።

የሐጅ አራተኛው ቀን የሆነው የ 11ኛው ቀን ተግባራት

በየቀኑም ከግማሽ ቀን/ፀሃይ ካዘነበለች በኋላ/ በሶስቱ የመወርወሪያ ቦታዎች ሰባት ሰባት ጠጠሮችን ይወረውራል፡፡ በመጀመሪያው ጠጠር ውርወራ /ጀምረተል ኡላ/ ጀምሮ ሰባት ጠጠሮችን ከወረወረ በኋላ ትንሽ ወደፊት ቀደም ብሎ ቆም ካለ በኋላ የፈለገዉን ዱዓዕ ያድርግ፡፡ ከዚያም ወደ መካከለኛዋ መወርወሪያ/ ጀምረተል ውስጣ/ሂዶ ልክ እንደዚሁ ሰባት ጠጠሮችን ይወረውርና ያሻዉን ዱዓ ያድርግ፡ ፡ ከዚያም የመጨረሻዋን መወርወሪያ ቦታ ላይ ሰባት ጠጠሮችን ይወረውርና ለዱዓ ሳይቆም ወደ ቦታው ይመለስ፡፡

የሐጅ አምስተኛው ቀን የሆነው የ12ኛው ቀን ተግባራት

1.ከዚያም በአስራ አንደኛው ቀን እንደወረወረው ሁሉ በሶስቱም ቦታዎች ላይ 21 ጠጠሮችን መወርወር ነው፡፡

2.ከፈለገም በዚያው ቀን ፀሐይ ከመግባቷ በፊት ከሚና መውጣት፡፡

<u>የሐጅ ስድስተኛው ቀን</u> <u>የሆነው</u> <u>የ13ኛው ቀን ተግባራት</u>

1.አስራ ሶስተኛዉን ቀን መቆየት ከፈለገ በአሥራ ሁለተኛው ቀን እዚያው ሚና እያለ ፀሐይ ከገባችበት ሚና ማደርና

2.በነጋታው በሶስቱም የጠጠር መወርወሪያ ቦታዎች ላይ መወርወር ይጠበቅበታል፡፡

ሀድይ (እርድ)

ማረድ የሚገባው ፍየል፣ በግ ወይም 1/7ኛ ግመልና ከብት ነው። የተሻለውም ግመል፣ ከብት ቀጥሎ ፍየልና በግ ነው።

ብሩን ሶደቃ መስጠት አይፈቀድም።

የሚጀምረውም ቀን ከአስረኛው ቀን እስከ አስራ ሶስተኛ ቀን ፀሀይ መግቢያ ድረስ ነው።

የሚታረደውም ሐረም ክልል ውስጥ መሆን አለበጥ ሚና መሆኑ ግን ተወዳጅ ነው።

ማረድ ያልቻለ ሰው ሶስት ቀን እዛው ሐጅ ላይ እያለ ሰባቱን ደግሞ ሀገሩ ሂዶ ይጾማል። ሶስቱን ቀናት ከዓረፋ ቀን በፊት መጾሙ ይወደዳል። እዛው ሳይጾም ሀገሩ ከገባ ሀገሩ ሲገባ አስሩንም ይጾማል።

የኡዱሒያ እርድ

የኡዱሂያ እርድ ጠንካራ ሱና ነው። ከሶስት እንስሶች መካከል አንዱ መሆን አለበት። እነሱም ግመል፣ ከብት፣ ፍየል ወይም በግ ናቸው።

የሚታረድበት ወቅትም ከዒድ ቀን ከሶላት በኋላ ጀምሮ እስከ መጨረሻ የአያመ ተሽሪቅ ቀን ድረስ ነው።

መላጨት እና ማሳጠር

መላጨት ከማሳጠር ይወደዳል። ሴት ግን መላጨት አይፈቀድላትም።

ጦዋፈል ኢፋዷ

የሚደረገውም ከአስረኛው ቀን ጀምሮ እስከ ዙል ሒጃ መጨረሻ ድረስ ነው። ጦዋፈል ኢፋዷን ያላደረገ ሐጁ ይበላሻል። ጦዋፈል ኢፋዷ ያላደረገ ሁለተኛውን መፈታት አይፈታም።

በስተመጨረሻ ያለበት ሐረምን ከመልቀቁ በፊት ጦዋፈል ወዳዕ ያደርጋል። የወር አበባና የወሊድ ደም ላይ ያሉ ግን አያደርጉም። ጦዋፈል ኢፋዷን ካዘገየ ጦዋፈል ኢፋዷንና ጦዋፈል ወዳዕን አንድ ላይ ማድረግ ይፈቀዳል።

ሐጅን ተከፍሏቸው የሚያደርጉ ሰዎች ብይን

ሐጅን ማድረግ እየቻለ ሰው መተካት አይፈቀድለትም። ለሞተ ሰው ሐጅ ይደረጋል።